28/12/2023

BLAISE PASCAL Ένας αναζητητής του Θεού – Του Μητροπολίτη Μάνης Χρυσοστόμου Γ’

/ Γνώμες

Φέτος συμπληρώθηκαν 400 χρόνια ἀπό τήν γέννηση τοῦ Βλάσιου Πασκάλ (1623-2023), μιᾶς σπουδαίας προσωπικότητας τοῦ 17ου αἰῶνα στή Γαλλία. Ἦταν φυσικός, μαθηματικός, φιλόσοφος, συγγραφέας.

- Γράφει ο Μητροπολίτης Μάνης Χρυσόστομος Γ’

Εἶχε γεννηθεῖ στό Κλερμόν-Φερράν τῆς Ὠβέρνης στή Γαλλία ἐξ εὐπόρου οἰκογενείας καί παιδιόθεν ὑπῆρξε εὐφυής. Μόλις σέ ἡλικία 12 ἐτῶν συνέταξε ἀξιόλογο μελέτη περί ἤχου καί σέ ἡλικία 16 ἐτῶν παρουσίασε διατριβή «Περί τῶν κωνικῶν» τό λεγόμενον «Πασκάλ θεώρημα», ἔργο πού προκάλεσε τόν θαυμασμό τῶν συγχρόνων του ἐπιστημόνων. Ἀργότερα μόλις 19 ἐτῶν κατασκεύασε μία ἀριθμομηχανή μέ τήν δυνατότητά της νά κάνει τίς πράξεις τῆς πρόσθεσης καί τῆς ἀφαίρεσης καί τό 1647 ἔφερε τήν χρήση τοῦ βαρόμετρου. Τό 1654 ἔθεσε τίς βάσεις γιά τήν «Συνδυαστική» καί τόν «Λογισμό τῶν πιθανοτήτων» μέ τήν ἀξιόλογη μελέτη του Traité du triangle arithmétique. Ἀλλά καί ἄλλες σπουδαῖες ἔρευνες καί ἀνακαλύψεις παρουσίασε στό σύντομο βίο του.

Τόν Πασκάλ ἰδιαίτερα ἀπασχόλησε τό θέμα τῆς θρησκείας μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐσκέπτετο, ἐστοχάζετο, συζητοῦσε μέ ἄλλους διανοούμενους, μέ κληρικούς, μέ ἀξιωματούχους καί ἁπλούς ἀνθρώπους. Συνέγραψε ἀξιόλογα ἔργα, ἀλλά κυρίως δύο ἔργα του εἶναι σπουδαία γιά τίς θρησκευτικές του ἀναζητήσεις. Εἶναι: οἱ «Ἐπιστολές» καί οἱ «Στοχασμοί». Τό κεντρικό σημεῖο τό ὁποῖο ἀφήνεται νά φανεῖ στή σκέψη τοῦ Πασκάλ εἶναι ἡ ἀντιθετικότητα τῆς ἀνθρώπινης ὕπαρξης. Διαπιστώνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος κινεῖται ἄλλοτε μέ μία ταπεινότητα καί ἄλλοτε μέ μεγαλειότητα. Ὁ ἄνθρωπος θά γράψει: «Δέν εἶναι οὔτε ἄγγελος, οὔτε κτῆνος καί ἀτυχῶς ὅποιος θέλει νά παραστήσει τόν ἄγγελον, παριστάνει τό κτῆνος». Ὁ Πασκάλ πάντως εἶχε καταλήξει στήν πεποίθηση ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δέν εἶναι σέ θέση νά συλλάβει μόνος τήν ἀλήθεια. Γι’ αὐτό καί ἦταν ἀντίθετος μέ τόν Καρτέσιο. Μία γνώση πληρέστερη εἶναι ἡ «γνώση τῆς καρδιᾶς». Ἔγραφε: «Ἡ καρδία καί ὄχι ὁ νοῦς, αἰσθάνεται τόν Θεόν». Εἰδικότερα, τό ἔργο του «Στοχασμοί» (Pensées) εἶναι περισπούδαστο, γιατί ἀκριβῶς δείχνει τήν δίψα τοῦ ἀνθρώπου νά βρεῖ τήν ἀλήθεια, τό Θεό, γι’ αὐτό κατέστη καί περίφημο.

Ὁ ἴδιος ὁ Πασκάλ καί στή προσωπική ζωή κινεῖται μεταξύ μαθηματικῶν καί θρησκευτικῶν μελετῶν. Ἄλλοτε ἀποκλειστικά βυθίζεται στήν ἔρευνα ἀριθμητικῆς καί γεωμετρίας καί ἄλλοτε τά ἀφήνει αὐτά καί μελετᾶ τήν χριστιανική διδασκαλία καλλιεργῶντας τήν πίστη. Ἐσωτερικά ὅσο περνᾶ ὁ καιρός ὁ Πασκάλ παλεύει μέσα του γιά τήν ἐπικράτηση τοῦ πνεύματος ἐπί τῆς ὕλης, τῆς ταπεινότητας ἐπί τῆς ὑπερηφάνιας, γι’ αὐτό καί γράφει ἐξομολογούμενος ὅτι: «Ὁ Ἰησοῦς θά ἀγωνιᾶ ἕως εἰς τήν συντέλεια τοῦ κόσμου ἀλλά εἰς τό μεταξύ, ἐμεῖς δέν πρέπει νά κοιμώμεθα». Ἀλλά ἀκόμη μέ ὅλα τά γραπτά του προσπαθεῖ ν’ ἀποδείξει ὅτι συμφέρει μᾶλλον νά πιστεύει κανείς, παρά νά μήν πιστεύει στόν Θεό.

Πραγματικά, ὁ Πασκάλ δέν ἦταν ἕνας συνηθισμένος ἄνθρωπος. Ἦταν μεγαλοφυΐα, ἕνας ἀναζητητής τῆς ἀλήθειας καί μάλιστα σέ μία ἐξαιρετικά δύσκολη ἐποχή τῶν θρησκευτικῶν ταραχῶν. Λίγο καιρό πρίν πεθάνει στό Παρίσι τό 1662 ἔγραφε: «Ὑψώνω τά χέρια πρός τόν ἐλευθερωτή μου, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ προεφυτεύθει ἐπί

τέσσαρες χιλιάδες χρόνια, ἦλθε νά πεθάνη καί ν’ ἀποθάνη δι’ ἐμέ εἰς τήν γῆν, εἰς τόν χρόνον καί ὑπό τάς συνθήκας, πού εἶχαν προφητευθῆ καί μέ τήν χάριν του περιμένω τόν θάνατον μέ εἰρήνην, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά ἐνωθῶ μαζί του αἰωνίως. Ἀλλά καί ἐν τούτοις μέ χαρά, εἴτε μέσα εἰς τά ἀγαθά πού εὐαρεστεῖται νά μοῦ δίδη, εἴτε μέσα εἰς τά δυσάρεστα πού μοῦ στέλλει διά τό καλόν μου καί πού μέ ἔμαθε νά ὑποφέρω μέ τό παράδειγμά Του».

Παρουσιάζουμε μέ τήν ἐπέτειο αὐτή τῶν 400 χρόνων ἀπό τήν γέννησή του τόν μαθηματικό καί φιλόσοφο Πασκάλ, ὄχι γιά κάποιο ἄλλο λόγο, ἀλλά γιά νά δείξουμε ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκή Δύση εἶχε κάποτε διανοούμενους, στοχαστές, ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καί τῶν τεχνῶν πού ἀναζητοῦσαν τόν Θεό. Ἔψαχναν γιά τήν σώζουσα ἀλήθεια, μελετοῦσαν τήν Ἁγία Γραφή, συζητοῦσαν θέματα χριστιανικῆς πίστεως καί ἠθικῆς καί εἶχαν ἕνα ἀνεπτυγμένο πνευματικό ἐπίπεδο. Ἡ Γαλλία γιά παράδειγμα εἶχε προσωπικότητες πού μιλοῦσαν καί ἔγραφαν γιά τήν ἀξία τοῦ χριστιανισμοῦ ὅπως οἱ: Laplace, Pasteur, Mauriac, Teilhard de Chardin, Biot, Claudel, Maritain, Guitton, Lemerle κἄ.. Ὅλοι αὐτοί οἱ καλλιεργημένοι ἄνθρωποι εἶχαν, παρά τούς ποικίλους ἀνέμους τῆς ἀθεΐας καί τῆς ἀρνήσεως μία σοβαρή προσέγγιση τῆς πίστεως καί μία θετική στάση ἔναντι τοῦ Εὐαγγελίου.

Συνελόντ’ εἰπεῖν, τό μεγάλο πρόβλημα σήμερα στή Δύση εἶναι ὁ νεο-ὀρθολογισμός στή θέση τῆς πίστεως καί συμβάλλει σ’ αὐτό ἡ ἄγνοια, ἡ ἀδιαφορία, ἡ χλιαρότητα τῶν χριστιανῶν καί ἀκόμα περισσότερο ἡ διαστρέβλωση τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἔτσι ὁ δυτικός εὐρωπαῖος ἄνθρωπος ζεῖ μία μετά – χριστιανική ἐποχή. Ἡ εὐθύνη ὅπου καί σ’ ὅποιον ὑπάρχει εἶναι μεγάλη, γιατί ἔχει ἀφεθεῖ νά χαλάσει ἡ συνείδηση τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καί ἐπικρατεῖ πλέον σύγχυση, ἀκαταστασία, σκληροκαρδία, πολλά ψυχολογικά προβλήματα, θλίψη. Γι’ αὐτό καί γενικότερα ἡ Εὐρώπη δέν ἔχει σταθεροποιήσει ἀκόμη τήν ταυτότητά της. Ὡστόσο εἶναι ἀνάγκη νά μή λησμονήσει τίς ἱστορικές πνευματικές της ρίζες, ἀλλά ὀφείλει νά τιμήσει καί νά ξαναζωντανέψει τόν χριστιανικό πολιτισμό της.